אם הביא דיעבד אין לכתחלה לא. תימה לר"י דמאי קשיא ליה וכי אין פשוט לו בגומר נכסי לשני בני אדם שיהיו שוים ואפי' הכי במנחה לכתחלה לא ול"כ ע"כ משום דלקרבן גדול קא מכוון ואור"י דהכי פריך דהא סברא היא שלא תטול אשתו אלא כאחד מן הבנים ואפ"ה קאמר רב יוסף דבוטלת מחצה מ"כ ה"נ אע"פ שמסברא יש לנו לומר דלקרבן גדול קא מכוון לא היה לנו ללכת אחר הסברא: **תא שמע** ובני דן חושים. וא"ת דכיון דקרו אינשי לברא בניי א"כ למה הוצרך לומר נכסי לבניי פשיטא שהוא לבנו וי"ל דאלטריך שאם מצא דייתיקי או מתנה שלא יהיה בה כלום: **שהיו** לו בנים כחושים של קנה. ואע"פ שבאירד למלריס עדיין לא היו לו בנים כל כך מ"מ נקרא כן על שם העתיד כדדרש אשר שם שמות אל תקרי שמות אלא שמות (ברכות דף ז:):

והשביחו גדולים השבח לאמצע.

פירש ריב"ם דה"ה גדולים וגדולים אלא אורחא דמילתא נקט ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות (ד) [או] לשותף שהוא כיורד ברשות דשותף אינו מוחל טרחו לחברו אבל אחין מחלי אהדדי: **ואם** אמר ראו מה שהניח בו'. פירש רבינו שמואל ראו מה הניח לנו אבינו ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו משמע שרוצה לומר שאינו משביח אלא מחלקו המגיעו ואין לו אלא שבח המגיע לחלקו ואין נראה מדאמר רב ספרא שבח אבוה זוזי שקליהו רב ספרא משמע דשקליהו לכולהו ועוד אם לא לקח אלא המגיע לחלקו מה היה יכול לתבעו הא אמר באיזהו נשך (ב"מ דף סט. ושם) דזוזי כמאן דפליגי דמי ועוד כשיחלקו אם מגיע חלק האחד לחלקו אם כן נמצא שלא היה השבח שלו על כן נראה לר"י כפירוש ריב"ם דשבח שהשביח מכל הנכסים הוי שלו ולא דמי ליורד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות שאין לו אלא שכר טרחו עם היליאה או [1][שותף דהוי כיורד ברשות ונוטל כאדם היינו משום] דיכולים להרויח זה כמו זה ולא מחלי אבל הכא אם הגדולים לא ירויחו (ה) הקטנים לא ירויחו בהם וכן נראין לומר באחי דרב ספרא דקטנים היו ולא היו יכולין להרויח ולהכי כיון דברא רבה הוא ולא שבח גירסי' וטרח לאחריני אע"פ שלא אמר ראו כאילו אמר ראו ומחלי ליה הקטנים והא דאמר ברים אלו מציאות (שם דף כב:) גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הרוח מחלי שפיר: (ו) **בתוספתא** גרסינן **אם אמרו יתומים** [**בפני ב"ד**] **ראו מה שהניח בו'.** ולא ידע ר"י אמאי נקט בני בנים בפני ב"ד אי משום דגלי אדעתיה דלא מחל להם אפי' בפני עדים נמי גלי דעתיה ושמא להכי צריך בפני ב"ד כדי שיתעצמו בדבר לתקן להם שיטריח בשבילם ומדלא תקנו להם ודאי לא מצאו להם תקנה לחלק ומחלו הכל ורב ספרא נמי ידוע היה לב"ד אף על פי שלא אמר ומיהו רשב"ם פי' דה"ה בפני עדים:

השביחו לעצמן. ואע"ג דבהמפקיד (שם דף מ. ושם) בעובדא דמרי בר איסק אמרינן דכיון דשלא ברשות נחת דהא אין מורידין קרוב לנכסי קטן השבח לאמצע הכא לית לן למימר הכי דהתם איכא למימר שמא יחזיק הקרוב בנכסי קטן שאינו כאן אבל הכא ליכא למימר שהקטנים עם הגדולים ביחד אין יכולין להחזיק זה על זה: **לא** שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. פירש בקונטרס שלא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים ומחמת עצמם היינו שכרו פועלים משלהם משמע שרצה לומר דטעמא דכיון דשכרו משל אביהם הוי לאמצע דאי

ואם הביא חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד יצא אם הביא אין לכתחלה לא ואי סלקא דעתך כל כי האי גוונא פלגא ופלגא הוא אפילו לכתחלה נמי הכי השתא התם אגן סהדי דהאי גברא מעיקרא לקרבן גדול קא מכוון והאי דקאמר בשני כלים דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד כמה דאפשר לאיתויי מייתינן [6]והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה ההוא דשדר פיסקי דשיראי לביתיה אמר רבי אמי [8]הראויין לבנים לבנים ראויין לבנות לבנות ולא אמרן אלא דלית ליה כלתא אבל אית ליה כלתא [9]לכלתיה שדר ואי בנתיה לא נסיבן [10]לא שבק בנתיה ומשדר לכלתיה ההוא דאמר להו נכסיי לבניי [11]הוה ליה ברא וברתא מי [12]קרו אינשי לברא בניי [13](ולסלוקי לברתא מעישור קאתי) או דלמא לא קרו אינשי לברא בניי ולמושכה לברתא במתנה קאתי אמר אביי [14]ת"ש [15]ובני דן חושים א"ל רבא דלמא כדתנא דבי חזקיה שהיו מרובין כחושים של קנה אלא אמר רבא [2]ובני פלוא אליאב רב יוסף אמר [3]ובני איתן עזריה ההוא דאמר להו נכסאי לבנאי הוה ליה ברא ובר ברא קרו אינשי לבר ברא ברא או לא רב חביבא אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי אמר [16]לא קרו אינשי לבר ברא ברא תניא כוותיה דמר בר רב אשי [17]המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים:

מתני' [18]הניח בנים גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלים השביחו לעצמן [19]וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: **גמ'** אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [20]לא שנו אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים אבל שבחו נכסים מחמת עצמן השביחו לעצמן איני והא אמר ר' חנינא אפילו לא הניח להם אביהם אלא

הרי זה שפירש מאה עשרון בשני כלים כגון זה שאמר לך ולבניך ולא קחתי חמשים בכלי (ו) וחמשים בכלי אלא לתחלה דיעבד אבל לכתחלה לא אלא מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד וקשיא לרב יוסף דאמר מחצה: ופריק **כאן מהדי דלקרבן גדול קא מכוון.** לאתויי בכלי אחד והא דקאמר שני כלים ולא קאמר מאה עשרון להביא בכלי אחד משום דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד יותר מששים עשרון דתנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד שכן הלבור מביאין ביום טוב הראשון של חג שאל להיות בשבת ששים ואחד דיו ליחיד שיהא פחות מן הלבור אחד א"ר שמעון והלא אלו לבנכשים ואלו לפרים ואינן נבלגין זה עם זה אלא עד ששים יכולין לבלול כו': **והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה כו'.** משום דבכולי גמרא רבה ורב יוסף הלכתא כרבה[21] איצטריך למימר דהלכתא כרב יוסף בהני תלת: **בשדה.** בפרק השותפין (לעיל דף יב:) גבי ההוא גברא דזבן ארעא אמלא דבי נשא ותלת מילי קאמר רב יוסף התם: **ענין.** בפרק יש נוחלין[22] קנין אימתי חוזר רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין. ואית דגרס קנין: **ומחלה.** היינו הך דא"ר יוסף קנאי פלגא: **פיסקי דשיראי.** תחיכות מעיל ופתם מלבושי זכר: **הראוין לבנים.** ולא לבנותיו ודוקא דאינסיבא בנתיה שאינה מוטלת עליו. (ב) ירושלמי בפ' שני דייני גזירות[1] מי שאלה למדינת הים ואמר יתנו אלו לבניו בנותיו בכלל ואם בשעת מיתה אמר אלו לבניי אין הבנות בכלל: **הוא דאמר להו.** בשעת מיתה: **נכסיי לבניי.** ולא היה לו אלא בן אחד זכר וגם בנות היו לו ובעי גמרא מי קרו אינשי לברא יחידאה בניי לשון רבים וא"כ כל נכסיו נתן לבנו ואין הבנות בכלל או לא ויחלקו הבנות עמו: **ובני דן חושים.** אלמא בן אחד קרי לשון רבים: **כחושים של קנה.** שגדלים הרבה ביחד בלע"ז טרוק"ש. אי נמי עלי קנים או קשרי הקנים קרוין כן: **וכר ברא.** בן של אותו בן או של אחר שמת: **מי קרו אינשי לבר ברא ברא.** ולפיכך אמר נכסי לבניי לשון רבים ויחלקו ביניהם או לא קרו ליה ברא והאי דקאמר לשון רבים היינו כדאמרן לעיל ובני פלוא אליאב: **מוסר בכני בנים.** אבל לענין פריה ורביה חשיבי כבנים בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סב:): **מתני' השביחו הגדולים את הנכסים.** שמת בעודן בתפוסת הבית: **השביחו לאמצע.** ויטלו קטנים כגדולים וכדמפרש בגמרא שבשבח הנכסים מחמת נכסים: **ואם אמרו.** גדולים לקטנים בפני עדים או אמרו לבית דין או בלבור ראו מה שהניח לנו אבא ומזומנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו ונתעצלו ב"ד לחלוק אז השביחו לעצמן: **וכן האשה.** שמת בעלה. ובגמרא [קמד.] מוקי לה באשה יורשת: **ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת** (ג) **השביחה לעצמה.** והוא דלא שקלה מזוני דאי שקלה מזוני לא דתנן אלמנה מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן (כתובות דף לה:): **גמ' לא שנו.** דהשביחו לאמצע: **אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים.** לא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים והשביחו הנכסים: **מחמת עצמן.** שחפרו ונטעו ושכרו משלהם ולא משל אביהם אז השבח לעצמן: אודייני

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ו מהלכות זכיה ומתנה הל' יד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמז סעיף ח:

ל ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

לא ד ה ו מיי' שם פי"א הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לב ז מיי' פ"ט מהלכות מלוה הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז סעיף מו:

לג ח ט י מיי' פ"ט מהל' נחלות הל' ג ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רפז סעיף ח:

רבינו גרשום

לוג אחד בס' עשרון נכללין בס"א אין נכללין: לכתחלה לא יצא. והא הכא כיון דאמר הרי עלי מנחה להביא בשני כלים ומשמע דכולן אין מחזיקין בכלי אחד ויתן חציין בכלי אחד וחציין בכלי אחר ואפ"ה לא יצא לכתחלה אלא א"כ הביא ס' בכלי אחד הכא נמי להיכא דאמר סתם נכסיי לך ולכניך אמאי תטול פלגא ותיובתא דרב יוסף: הכי השתא התם. כיון דאמר הרי עלי מנחה עשרון להביא בשני כלים משום קרבן גדול איכוין ואילו אפשר להביא כולן בכלי שרת אחת כך היתה רצונו והאי דקאמר בשני כלים כו'. בשדה. דאמר מעליגן ליה כנכסי דבי מרין: ענין. דאמר מענין לענין ו) ומחצה הכא. דשדר פסקי שיראין לביתיה. חתיכות של מעיל לאנשי ביתו ולא היה לו אשה. מה שיש בהם הראוי לבנים לבנים כו': לכלתיה שדר. שמכבד אדם כלתו משום חביבות בנו: לברא יחידא בניי אי לא. או דלמא לתרויהון בשוה: ובני דן חושים. דאפי' לחד ברא קרי בניי: שהיו מרובים כחושים של קנה. כלומר רוב בנים היו לו כאותן שרטוטין של קנים שיש בקנים שהן ארוכות. ואית דאמרי כחושים של קנים כעלים של קנה שהן קליפות הרבה זו ע"ג זו: מותר בבני בנים. דלא נקראו בני בנים בנים: **פיס'** הניח בנים גדולים וקטנים. והניח להם נכסים: השביחו גדולי' את הנכסי'. שלקחו מתפוסת הבית שמן הנכסים עצמן השביחו האחרים השבח לאמצע הוא שעדיין לא חלקו את נכסיהן. אבל אם אמרו הגדולים לקטנים שהודיעום ואמרו ראו מה שהניח לנו אבא הרי אנו עושין ומשביחין לעצמנו ואוכלין השבח לעצמן: לא שנו. דהשביחו לאמצע: אלא ששבחו נכסים מחמת נכסים. שנפלו מתפוסת הבית ושכרו פועלין להשביחן אבל שבחו מחמת עצמם שהם שבחו וחפרו משלהן אין השבח לאמצע אלא לעצמן: איני. דאם השביח מחמת עצמן אין השכר לאמצע: והאמר ר' חנינא אפי' לא הניח להן אביהן אלא

ו) נ"ל שעסוקין באותו ענין לעיל דף קיד.

מסורת הש"ס

1) לעיל דף קיד:. 2) רש"ל מ"ז. 3) בכל מציעא לט:. 4) [ניטין עד:]. 5) [לעיל קיד.]. 6) [כתובות פי"ג סוה"ל]. 7) רש"ל.

תורה אור השלם

1 ובני דָן חשים:
בראשית מו כג
2 ובני פלוא אליאב:
במדבר כו ח
3 ובני איתן עזריה:
דברי הימים א ב ח

גליון הש"ס

גמרא הו"ל **ברא** וברתא. עי' בתשובת מ"י נדיני כתובה סי' מ':

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה (בע"א) המומר וכו' בכלי אחד וחמשים בכלי אחד אלא דיעבד: (ב) ד"ה לכלתיה וכו' ירושלמי. נ"ב גם הרי"ף הביאו: (ג) ד"ה ואם אמרה וכו' השביחה לעצמה. נ"ב רשב"ם ז"ל לשיטתו אזיל שפירש בגמ' דאשה יורשת בגון שנשא לאונן כו' דלפי זה הא דתנן אם אמרה ראו כו' לאו בלשה יורשת קמיירי אלא מילתא באינשי נשאה היא והכי פירושו ואלמנה שאמרה בב"ד ראו כו' ומיירי בהניח לה נכסים מועטים ואמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו' אפי' השביחה אלף ככר השביחה לעצמה והיינו דוקא אלא שקלה מזוני כו' אבל בלשה יורשת ודאי כשפירשה השביחה לעצמה אע"פ שנזונת מתפוסת הבית ומה שלא פי' רשב"ם דהך בנא מיירי נמי בלשה יורשת היינו משום דתני ראו מה שהניח לי בעלי ומתו שהקשו התוספות: (ד) תוס' ד"ה והשביחו וכו' שלא ברשות ולא לשותף: (ה) ד"ה ואם וכו' הקטנים לא ירויחו. נ"ב עיין בתשב"ץ שמתן טעם גם לגדולים וגדולים: (ו) ד"ה בתוספות ר"ח גרסינן אם אמרו בפני ב"ד ראו מה שהניח לי בעלי כו' ל"ל ראו מה כו' ל':

לעזי רש"י

טרוקי"ש. אשכולות.

אודייני. בור וכיסויו ושוכרין אותו להשקות שדות ממימיו: **מחמת עצמו הוא.** שמשמרין אותו הגדולים ולריכין לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שואבי מים: **דלנטירותא עבידא.** אין לריכין להוליא משלהן כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו:

עבד (ה) **כהן עיסקא.** וחשיב ליה שבח נכסים מחמת נכסים הוא אל ואין לריך טורח כל כך אלא לקנות ולמכור: **לא שביק גירסיה ורמא לאחריני.** וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי. ושמעי׳ מהכא דכל היכא דמאן דהוא כמו רב ספרא אע״ג דלא אמר לעצמי אני עושה כמאן דאמר דמי והשביח לעצמו: **אשה מאי עבידתה.** או תטול כתובתה ותלך לה או תטרח קמי יתמי ותהיה ניזונת ומעשה הילה שלהן ואין לה להשתכר בממון היורשים: **כאשה יורשת.** כגון שנשא ראובן בת שמעון (ב) ומתו וירשו בני ראובן ובת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או בת הבן בין הבנים דינה כדין האחין או שאמר בעלה תטול אשתי לאחד מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעצמה לא פירשה השבח לאמצע. ואלמנה שאמרה בב״ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו (ו)[הוא] אשאני אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי לה: אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין השביחו לעצמן: רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני: האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה באשה יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

מתני׳

כהלכתא בלא טעמא. קלת טעם יש דכיון שפיטה את הבית סמכה דעתיה דבן וגם אין לו אמה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו משמתא לא ליתן לה נתכוין אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רלו חכמים להטריח להבית עדים ולעשות קנין דמשמתא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ובראה לר״י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחול ומפורש בכמה מקומות: **הניח** בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר״מ ז״ל:

ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי אית לה מזוני ואין נראה לרשב״ם דדוקא אם מכרה כתובתה או (ו) לקחה כתובתה בבית דין אין לה מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שירשה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות דאפי׳ מכרה מקלת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף לח.) דלית דחש ליה לדר׳ שמעון דאמר מקלת כסף כל כסף ולא הפסידה מזונות כ״ם נכסי מלוג דלא שייכי כלל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעללו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב״ם מנליה דלעולם הויא בחזקת יורשים עד שיבעיעו ב״ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: **בית** ואכסדרה מהו. דהכי דעלייה לא קנה מטוס אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמלא לומר לא קנה מטוס דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה:

מתני׳

אודייני. בור וכיסויו ושוכרין אותו להשקות שדות ממימיו: **מחמת עצמו הוא.** שמשמרין אותו הגדולים ולריכין לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שואבי מים: **דלנטירותא עבידא.** אין לריכין להוליא משלהן כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו:

עבד (ה) **כהן עיסקא.** וחשיב ליה שבח נכסים מחמת נכסים הוא אל ואין לריך טורח כל כך אלא לקנות ולמכור: **לא שביק גירסיה ורמא לאחריני.** וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי. ושמעי׳ מהכא דכל היכא דמאן דהוא כמו רב ספרא אע״ג דלא אמר לעצמי אני עושה כמאן דאמר דמי והשביח לעצמו: **אשה מאי עבידתה.** או תטול כתובתה ותלך לה או תטרח קמי יתמי ותהיה ניזונת ומעשה הילה שלהן ואין לה להשתכר בממון היורשים: **כאשה יורשת.** כגון שנשא ראובן בת שמעון (ב) ומתו וירשו בני ראובן ובת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או בת הבן בין הבנים דינה כדין האחין או שאמר בעלה תטול אשתי לאחד מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעצמה לא פירשה השבח לאמצע. ואלמנה שאמרה בב״ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן (ג) אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתיבי ייחד לו אביו בית וכלי בית לכלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אוצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובכא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשישא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

מתני׳

כהלכתא בלא טעמא. קלת טעם יש דכיון שפיטה את הבית סמכה דעתיה דבן וגם אין לו אמה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו משמתא לא ליתן לה נתכוין אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רלו חכמים להטריח להבית עדים ולעשות קנין דמשמתא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ובראה לר״י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחול ומפורש בכמה מקומות: **הניח** בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר״מ ז״ל:

נרכת

דמי הוו אמרי גדולים ראו מה שהניח לנו אביו היו אוהבי הקטנים או קרוביהם משכירים להם פועלים משל אביהם בשביל ומלמלא אודעיניהו אחולי אחלי בגייהו ובעובדא דמרי בר מיסק (ב״מ דף לט.): דא״ל אחוה לפלוג לי נמי מפרדיסי ובוסתני דשמל ואמר ליה רב חסדא שפיר קאמר לך דתנן הניח גדולים וקטנים כו׳ השבח לאמצע לא שמלם בעצמו אלא השכיר פועלים ממעות הירושה ואותו הלחם נמי היה מוצא קרובים דהוי שתלי ליה וכן אחי דרב ספרא היו מוצאין שישתכרו במעותיהן דאין טורח למכור ולקנות אי נאו אחוה כאומר להן ראו ופריך מאודייני דמחמת עצמו הוא שאלא היו מוצאין שיעשה להם אותה שמירה לפי שצריך לעמוד שם זמן מרובה ומשני דקטנים גופייהו מנטרי ואם היו מודיעין להם היו עושין ועוד יש פירוש רבינו תם ופירוש ריב״ם ולא ישרו בעיני ר״י: **אודייני.** פי׳ בקונטרס בור וכסויו ואין נראה לרבינו תם אלא מפרש שהוא כלי גבוה שעומדים עליו שומרי שדות וכרמים לראות מעליו למרחוק וגם הוא ראוי ליתן עליו כדאמרינן בפרק במה דמועד קטן (דף מז.) יתן על גבי מטה או על גבי פסקל או על גבי אודייני ויש ספרים שכתוב בהן אידווני כמו דוי להכא ולהכא (תמיד דף כו: וכשבת לה.): **באשה** יורשת. פירש בקונטרס כגון ראובן שנשא את שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואחר כך מתו ראובן ושמעון אלו יורשין בני ראובן ובת שמעון מאביהן וקנת קשה לישנא דראו מה שהניח לי בעלי דמשמע דירשה מבעלה ולא מיעקב ופירש ריב״ם אשה יורשת שנשא ראובן את שמעון אחיו ומת ויהיו לו לראובן אחים קטנים או בני אחים קטנים דהוו יתמי והרי היא יורשת את בעלה עם הקטנים שהיא במקום אביה ומיהו קשה (ד) דקאמרי בסמוך דטרחא קמי יתמי דמשמע בני בעלה על כן נראה לר״י פירוש הקונטרס דכיון שבעל אוכל פירות ירושתה כל ימי חייו כדין שיך שפיר ראו מה שהניח בקונטרס שאמר הבעל אחר שפירש בקונטרס כאחד מן הבנים: מטול האשה כאחד מן הבנים:

ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי אית לה מזוני ואין נראה לרשב״ם דדוקא אם מכרה כתובתה או (ו) לקחה כתובתה בבית דין אין לה מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות דאפי׳ מכרה מקלת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף לח.) דלית דחש ליה לדר׳ שמעון דאמר מקלת כסף כל כסף ולא הפסידה מזונות כ״ם נכסי מלוג דלא שייכי כלל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעללו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב״ם מנליה דלעולם הויא בחזקת יורשים עד שיבעיעו ב״ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: **בית** ואכסדרה מהו. דהכי דעלייה לא קנה מטוס אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמלא לומר לא קנה מטוס דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפנים מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה:

אודייני השכר לאמצע. כור וכסויו הוא שמחמת עצמו הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. ז) מה לי היא משאר יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

אודייני. כור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

הגהות הב"ח

(ה) רשב"ם ד"ה עבד בהו עסקא וכו' וא"ל טורח. נ"ב עי' בב"מ דף קח ע"ב מבואר דלשב' בתנות הוא טורח קל יותר מזה וא"כ פשיטא דהיה כמו מחמת נכסים וק"ל: (ב) ד"ה באשה יורשת כגון שנשא לראובן בת שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואח"כ מתו ראובן ושמעון וכו' בני לראובן ובת שמעון וכו' ואלמנה שאמרה. נ"ב כלומר יפיקא דמני אם אמרה ראו כו' לא קאי אאשה יורשת אלא סכי פירושו ואלמנה כו' דאל"כ מאי האי דקאמרה ראו מה שהניח לי בעלי וכו' וכמו שהקשו התוס': (ג) ד"ה שוויהו וכו' מדה ומדה הם. נ"ב לא קאי אלא אחשיא אשה לבנו דאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא דהנך תוס' מגלים אחתם: (ד) תוס' ד"ה באשה וכו' ומיהו קשה דקאמרי'. נ"ב והכי"ק כתב ח"ל כגון לראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת שמעון והניח בנות ומת לראובן בלא בנים נמצאת אשת לראובן יורשת בעלה עם אחיותיה בנות שמעון עכ"ל ולפי זה איך בשיר לישנא דיתמי:

הגהות הגר"א

[א] רשב"ם ד"ה קנאו. מוקמינן. נ"ל ומוקמינן. וכ"ל כמנהר (כמ"ש ייחד לו כו' כגון שהיה אוכלו כו' אפי' כו') ומ"ש ובמסכת גיטין דקי אלמנעלה (דגם שם איתא דהי הלכתא בלא טעמא. ובדפוס יש הגירסא בכתב"ס "כדלקמן ובמסקינא מוקמינן" וא"ש ב"כ כמ"ל):

מוסף רש"י

המשיא אשה לבנו גדול בבית. בית מיוחד שאינו דר בו אלא עשאו לו בית אחנות (גיטין יד:). **כהלכתא בלא טעמא.** כאילו קבלה משה הלכה מסיני, שאין צריך לתת בה טעם (שם). **הכותב כל נכסיו לאשתו.** בלשון מתנה (לעיל קלא:). **לא עשאה אלא אפוטרופא.** להכניס ולהוציא ואינ"ש שתתנו לה בלשון מתנה לא קנאתן ואין טעם בדבר אלא כך תקנו וחפקר ב"ד הפקר (גיטין יד:) דאומר הדעת הוא דאין אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו ולא נתכוין אלא לעשותה אפוטרופא כדי שיאכלו לה בניו כבוד משום דאוקי אכיהון נכסי כדאיתה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה ויהיו כפופים לה, ומני לה מהני תלת מילי דשוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא, דדבר נגיאה הם, כפי שאנו מגיחין מה שכתוב בגיטין לה הכל ליגן אחר אומד דעתנו, ובסכיב מרע מיירי, וכמו כפי לקמן בגרירא היקר (לעיל קלא:). **במעמד שלשתן.** אלפי שהבבר נהוג בין הקומרים והמנומים תקנו את הדבר לקנות בשמירה במעמד שלשתן, כפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין (לקמן קחח:).

רבינו גרשום

אודייני. כור וכסויו השכר לאמצע. והאי אודייני דמחמת עצמן הוא. שצריך תמיד לנקות הבור ולכסותו שלא יפול בו זבל כדי שיקנו בני אדם מים נקיים יותר כראון ואעפ״כ שהגדולים טורחין בו הן בעצמן ומנקין אותו ומשמרין אותו השכר לאמצע: שאני אודייני. משום הכי השכר לאמצע דלנטורי עבידא אפי׳ קטן מצי מנטר בהן ולכסותו שיהא נקי ומצו למימר להו קטנים לגדולים מלאכה כזאת אנו יכולין לעשותה אבל שאר נכסים אם שבחו מחמת עצמן השכר לעצמן: ואמר רבא רב ספרא גברא רבה הוא לא שבק גירסתיה וטרח לאחריני. ומסתמא אע״ג דלא אמר להו ראו מה שהניח לנו אבינו למשמע מינה דלצרכו קא טרח ולא אחריני וסתמא כמאן דפריש להו דמי וכל השכר שלו: מדקתני מתני׳ וכן האשה שהשביחה השביחה לאמצע. ש״מ דיורשת היא עם הבנים או עם הבנות כאחד ואמאי וכי אשה מאי עבידתה להיות יורשת נכסי בעלה. אמר ר׳ ירמיה באשה יורשת עסקינן כגון שנשא שמעון בת ראובן אחיו ולא היו לראובן כי אם בנות ישמעון שנשאה לא היה לו יורש רמת ראובן ואח״כ מת שמעון בלא יורש ונמצא שנפלה ירושת שמעון לבנות ראובן וגם אשתו יורשת עם אחיותיה בנכסי בעלה מפני שבעלה דודה הוא. ואם אמרה לאחיותיה ראו מה שהניח (לנו אבינו) ולי בעלי׳ הריני משבחת לעצמי השביחה לעצמה: פשיטא הואיל דיורשת היא לאמצע השביחה דדינה כדין אחים. אצטריך סלקא דעתך אמינא לאו אורחא היא למיטרח לאחריני ואע״ג דלא פירשה דהוא לעצמה אלא בסתמא עשתה כמאן דפרישה דמי קמשמע לן דלא: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי כו׳. פשיטא. יורשין דמפרשי הואיל דיורשת היא: מהו דתימא אחולי אחלה בגייהו. אע״ג דקאמרה ראו מה שהניח לי כו׳ קמ״ל הואיל דאמרה ראו כו׳ דלא אחילה להו

ז) נראה דל"ל פשיטא הואיל ויורשת היא מה לי היא משאר יורשין דמפרשי אם פירשו.

ברכת הבית ברובה. פי' רבינו חננאל גר לחד גר למאה ויש מפרשים דמזלא דבי תרי עדיף [1] וקשה מדפריך בסמוך ליתבו לפי ברכת הבית וכי ידעינן כמה הוי וכמה נתברך הבית בגללו ואומר רבינו תם אין הכי נמי יכולין לידע כמה הוליאו בשנה ראשונה וכמה הוליאו בזו ואין נראה לר"י שהרי אין כל השנים שויס במזל אחד [2]:

חלה ונתרפא בו'. ותניא בתוספ' (פ"י) במה דברים אמורים ברפואה שיש לה קצבה אבל רפואה שאין לה קצבה הרי היא בכלל מזונות ויתרפא מן המעצע וכן בכתובות (דף נב:) גבי אלמנה אומר רפואה שיש לה קצבה הרי היא בכלל כתובה ושאין לה קצבה הרי היא כמזונות [3] ובאומש דהכא אין חילוק בין אין לה קצבה ליש לה קצבה כן תירץ הר"י:

אבל חלה באונס נתרפא מן האמצע. ולא דמי להא דתנן לעיל (דף קנט.) אין הקטנים מזונים על הגדולים (1) הכא הוי בתקרלי בעלמא אבל התם לעולם כן הוי שהקטנים מפסידים יותר מזונות: **הכל** בידי שמים חוץ מצנים פחים. פירוש אריא וגובי הבאים על האדם הכל נגזר בידי שמים אבל צנים פחים מזה לא נגזר עליו כלו' יכול לשמור אבל ודאי אם רוצה לאבד עצמו בהם או בהבר יכול לאבד עצמו אע"פ שלא נגזר כלום ולא דמי להא דאמר [4] הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים דהתם מיירי במדות של אדם מה יהיה גבור או חלש עשיר או עני אדוך או קצר [חכם או טפש] כדאיתא בנדה בפרק כל היד (דף טז: ושם) אבל הכא מיירי במאורעות הבאות על האדם:

חוץ מצנים פחים. דהיינו קור וחום כדמשמע ברים מסכת ע"ז (דף ג: ושם) והא דאמרינן בהמקבל (בבא מציעא דף קז:) והסיק ר' ממך כל חולי זו לינה הכי פירושו שיתן לך דעת לשמור מן הלינה ליתן לך בגד ללבוש [5] ובירושלמי אמר שאנטוניוס היה לו לילך בדרך אמר ליה לרבי צלי עלי אמר ליה יהא רעוא דתשתיזב מן לגתא אמר ליה דא לגותא בתמיה יתיר חד כסו ולגתא אזלא א"ל יהא רעוא דתשתיזב מן ארבא אמר ליה הא ודאי לגותא דכתיב ואין נסתר מחמתו: **האחין** שעשו למקצת שושבינות. שכך היה מנהג כשהאב היה עושה חופה לבנו היו שושבינים מביאין דורונות לכבוד החופה ונותנין לבנו ועל האב היה לפרוע כשהיו עושים גם הם נשים ולכך חוזרת מן האמצע שהרי היה על האב לפרוע: ורבי

מתני' אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות נפל לאמצע חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו: **גמ'** תנא האי אומנות לאומנות המלך תנו רבנן [א]אחד מן האחין שמינוהו גבאי או פולמוסטוס אם מחמת האחין לאחין אם מחמת עצמו לעצמו אם מחמת אחין לאחין פשיטא לא צריכא [ב]דחריף טפי מהו דתימא חורפיה גרים ליה קא משמע לן תנו רבנן [ג]אחד מן האחין שנטל מאתים זוז ללמוד תורה או ללמוד אומנות יכולין האחין לומר לו אם אתה אצלנו יש לך מזונות אם אין אתה אצלנו אין לך מזונות וליתבו ליה כל היכא דאיתיה מסייע ליה לרב הונא [ד]דאמר רב הונא [ה]ברכת הבית ברובה וליתבו ליה לפי ברכת הבית [ו] [ז]הכי נמי: [ח]חלה ונתרפא נתרפא משל עצמו: שלח רבין משמיה דר' אלעא [ט]לא שנו אלא שחלה בפשיעה אבל באונס נתרפא מן האמצע היכי דמי בפשיעה [י]כדרבי חנינא [יא]דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר [יב]צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם: **מתני'** [יג]האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב חזרה שושבינות חזרה לאמצע שהשושבינות [יד]נגבית בבית דין אבל [טו]השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן אין נגבין בב"ד מפני שהן גמילות חסדים: **גמ'** ורמינהי [יז]שלח לו אביו שושבינות כשהיא חוזרת חוזרת לו [יח]נשתלחה לאביו שושבינות כשהיא חוזרת חוזרת מן האמצע אמר רבי אסי א"ר יוחנן כי תנן נמי מתניתין נשתלחה לאביו תנן והא אחין שעשו מקצתן שושבינות קתני תני למקצתן והא חזרה שושבינות קתני ה"ק חזרה לגבות נגבית מאמצע רבי אסי אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש כדתניא שלח לו אביו שושבינות כשהיא חוזרת חוזרת לו שלח לו אביו שושבינות סתם כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע ושמואל אמר הכא ביבם עסקינן [יט]שאינו נוטל בראוי בכמוחזק מכלל דאידך משלם [כ] לימא תנו לי שושביני ואשמח עמו מי לא תניא [כא]מקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ואמר רב יוסף בר אבא אמר מר עוקבא אמר שמואל לא שנו אלא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין מ"ט יבולה היא שתאמר תנו

שלח שושבינות לאחרים וכשהיא חוזרת חוזרת לאמצע וכו' [1] וברייתא דקתני חוזרת לאותו הבן לבדו לא קשיא מתני' בסתם שלח סתם ע"י אחד מבניו ולא פירש לדעת בן זה שלח הלכך חוזרת לאמצע אבל הברייתא במפרש השושבינות מחזיר לאותו הבן הלכך חוזרת לו ואינה חוזרת לאמצע: **כדאניא שלח לו אביו שושבינות.** כלומר נתן לו אביו מעות ושלחו לעשות שושבינות כשחוזרת חוזרת לו לבדו אבל שלח אביו שושבינות סתם ולא ייחד לאחד מבניו אף על פי שעל ידי אחד מבניו שלח אינה חוזרת לו לבדו אלא לאמצע: **ושמואל אמר.** לעולם כדקתני בריתא דהאב השולח שושבינות על יד אחד מבניו חוזרת לאותו הבן לבדו ומתניתין דקתני חוזרת לאמצע ה"מ שמת הבן שנשתלחה שושבינות על ידו (ד) וכולה היה לחזור לו אלא שמת ויבם אחד מן האחים את אשתו ורחמנא אמר [דברים כה] יקום על שם אחיו לנחלה ודינו היה ליטול השושבינות במקום אחיו אי לאו דקרייה רחמנא בכור כדכתיב [שם] והיה הבכור וגו' ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק [לעיל קכה:] ואמרינן לקמן [קמה:] דאין בכור נוטל פי שנים הלכך חוזרת לאמצע לכל האחין: ומקשה גמרא **מכלל דאידך.** אותו שנשתלחה לו שושבינות על ידי זה הבן שמת בעי שלומי בתמיה וכי יש לו לשלם שושבינות ליורשי שושבינו שמת והלא יכול לומר תנו לי שושביני ואשמח עמו ואוכל בחופתו כמו ששמח גם הוא ואכל בחופתו וכיון שמת נפטרתי מלשלם שכן מנהג שושבינות להביא דורון ולאכול עמו בחופתו: **מקום שנהגו להחזיר קדושין.** אחר מיתת האשה בימי אירוסין כדמפרש ואזיל:

תנו

אשי אמר. לא צריך לתרוצי מתני' כדסתרצת ולא קשיא כאן בסתם כאן בכפרש. שלח לו אביו שושבינות (דלא) אמר בפירוש את תהא שושבינות לפלוני משמע שמה שיחזור לו שלך יהא ובהכי מיירי ברייתא דכתתנה מחיים דמי משום הכי כשהיא חוזרת חוזרת לו. (בסתם לא גרסי' לו) אלא מתני' מיירי ששלח אביו שושבינות סתם דלא אמר לאחד את תהא שושבינות ולכן כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע: ושמואל אמר לעולם הכי עיקר כדקתני בברייתא והכא במתני' ביבם עסקינן משום הכי חוזרת לאמצע בגון ששלח אביו בשבילו שושבינות ומת אביו ונשא הבן אשה לאחר כך דלא הספיק אידך להחזיר לו עד שמת ונפלה ארוסתו לפני אחד מן האחין ליבום ואותי המשלם חייב להחזיר לו דורון אע"פ שמת וכשיחזיר חוזרה לאמצע ולא ליבם בלבד לפי שיכם אינו נוטל בראוי כבמוחזק ושושבינות זה ראוי היה לבא לאחיו שמת ולא התוקן בה בחייו: ומקשי' מכלל דאידך המשלם בעי שלומי אע"פ שמת שושבינו ואמאי חייב הא מצי למימר להו תנו לי שושביני שמת ואשמח עמו ואחזור לו שושבינות ראי לא לא אחזיר לשום אדם אחר תחתיו: מי לא תניא. דהכי מצי טעין: דתניא מקום שנהגו להחזיר קדושין. כשמת אחד מהן הארוס או הארוסה מחזירין:

מג א ג מיי' פ"ט מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קנז סעיף ג וסי' רפט סעיף ג:
מד ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סי' קנז סעיף ד:
מה ד מיי' שם ופי"ח מהלי' אישות הל' ד סמג שם וסי' מח טוש"ע שם וטוש"ע אה"ע סי' לד סעיף ו:
מו ה מיי' פ"ט מהלכות נחלות הלכה יא סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' קנז סעיף ד:
מז ו ז ח טוש"ע שם ס"ב:
מח ט מיי' שם הל' יד ועי' בכסנות ומגיד משנה וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רפו סעיף ד ה:
מט י מיי' פ"ז מהלכות זכייה ומתנה הלכה ב ויש סמג עשין שם טוש"ע אה"ע סימן ס:
נ כ מיי' שם הלכה טו טור אה"ע סי' ס:
נא ל מיי' פ"ט מהלכות נחלות הל' יד ועיין כמ"מ סמג עשין לו טור ש"ע חו"מ סי' רפו ס"ה:
נב מ מיי' שם הל' יג ועי' בהגה"ל טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו גרשום

דכתב לה: במעמד שלשתן. הניתן והמקבל ובעל חוב: קנה. בלא שטר ובלא משיכה ולא ידענן טעמא מאי: **פים'** האחין השותפין. שלא חלקו ירושת אביהן שנפל אחד מהן לאומנות המלך: נפל לאמצע. מה שמרויח באותו אומנות יחלק עם אחיו וזו היא אומנות המלך שהיו מתחילין מבית שבראש המכוי למנות בעל הבית גבאי מנת המלך כן בני העיר ומה שמרויח באותו ממון הוא שלו בשכר שמקבצו והקרן נותן לאוצר המלך וחודש או שנה ויהיה זה גבאי וחודש אחר שכנו הקרוב הסמוך לו וכן הולכין כסדר הבתים לכל בית חודש וכשהגיע לבית זה של אחין הללו ומינו אחד מהן השכר לאמצע: חלה ונתרפא. אין מתרפא מתפוסת הבית בשחלה בפשיעה אלא מחלקו מתרפא: תנא לאומנות המלך כדאמרן: פולמוסטוס. שוטר: אם מחמת אחין. שהזמן בא על בית אביהן ודאי מחמת הבית של אחין מינוהו והשכר לאמצע שהבית גורם וכתפוסת הבית דמי. ואם מחמת עצמו שהיו יודעים שיש באחד מן האחין זריז מאד על כמה בתים ונתנוהו לזה בשביל חריפותו השכר לעצמו: מהו דתימא חורפיה הוא דקא גרים ליה. שבירדהו מן האחים ודמי כמאן דדלגו בשבילו קמ"ל דהשכר לאמצע הואיל דמן הבית הוא: שנטל מאתים זוז. מתפוסת הבית ומבקש שיתנו לו מזונות מתפוסת הבית יכולים לעכב בידו ולומר לו אם את כו'. אמאי ליתבו ליה מזונות כל היכא דאית ליה. מדלא דבנון לה. מסייע ליה לרב הונא דאמר ברכת הבית ברובה. כלומר נר לאחד נר למאה שאם היו ה' אחין והיו מופרשין זה מזה כל אחד ואחד להוצאתו מהתפקים בי' פשיטים ליום ועכשיו כשהם בהוצאה אחת דיו לדם ח' פשיטים ומשום הכי אין נותנין לו הוצאתו בכל מקום שהוא דנמצאו מפסידין שאר אחין. ומקשי' וניתבו כל היכא דאיתא. כפי ברכת הבית שיתן כפי חלקו המגיעו מאותן ח'. ומשני אין הכי נמי דליתבו ליה: צנים פחים. שלא שימר עצמו מן הצנה הנופחת: **פים'** האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי אביהן. ששיגר אביהן ב' או ג' מהן יעמהן דורונות לחתן ואוכלין עמו ושמחין עמו היינו שושבינות וכן נמי כשישאו בן נשים זה שהוא עכשיו חתן יביא כן לחופתן להם דורונות וישמח עמהן ואם עשו אחין הללו מקצתן שושבינות בחיי אביהן ששלח אביהן על ידן דורונות לחתן ואחר מיתת אביהן נשאו נשים שני אחין הללו ובא זה לשלם להם דורונות ששלחו לו אעפ"י שלהם שילם בעד הדורונות חזרה לאמצע. שיש בהן חלק לכל האחין מפני שאלמלא לא החזיר זה אלו הדורונות היו נגבות על פי בית דין. דדמי כמי שהיה חייב לאביהן מלוה מה מלוה נגבית בבית דין והיא של כל האחין בשוה אף אלו דורונות שמחזיר יחלקו בשוה לפי שאותו אחין ממון אביהן הוליכו אבל השולח לחבירו כדי יין וכדי שמן לא לשם חתן אלא לשם סבלונות ולא הספיק להחזיר לו עד שמת המשלח אין נגבין בבית דין מפני שלשום גמילות שילחו לו ולא לשום תשלומין ואם מחזיר לא' מן היורשין לא יחלקו בשוה אלא כל הקודר זכה דאינה כמלוה: ורמינהו שלח לו אביו שושבינות. דאמר לאחד מבניו לך תהוי שושבינו של פלוני והולך לו דורונות ולא הספיק להחזיר לו זה עד שמת האב כשהיא חוזרת חוזרת לו ולא לאמצע. וקשיא לתתני' דקתני יחלקו לאמצע: נשתלחה לאביו שושבינות. דאמר לאחד בבניו לך תהוי שושבינו של פלוני והולך לו דורונות ולא הספיק להחזיר לו זה עד שמת האב כשהיא חוזרת חוזרת לו ולא לאמצע. וקשיא לתתני' דקתני יחלקו לאמצע: נשתלחה לאביו שושבינות. שהשיא אשה לבנו ושיגרו לו אחרים דורונות או שנשא

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

מתני' הכי גרסינן בסדר המשנה **אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות.** לאומנות המלך שמחמת אביו נפל לאומנות זו שכן מנהג המלך מעמיד מבית זו מוכס חדש אחד ומבית זו חדש אחד וכן מכל בתי העיר: **נפל לאמצע.** כל זמן שקנו בתפוסת הבית הריוח לאמצע שהרויח זה באומנותו: **חלה.** בתשיעה כדמפרש בגמרא: **גמ' תנא לאומנות המלך.** וטעמא כדפרישית אבל לאומנות אחרת שנפל בה מעצמו הריוח שלו: **או פולמוסטוס.** שוטר ורבינו חננאל פי' פולמוסטוס לוחם מלחמות בלשון יון: **מחמת אחין.** כמנהג העיר לקחת מכל בית שוטר אחד לפי הזמן הקבוע או לחדש או לשנה: **מחמת עצמו.** מחמת חשיבותו ומחמת חריפותו: **ברכת הבית ברובה.** שאילו היה דר עמהן היה הבית מתברך בגללו: **וליתבו ליה.** קנת מזונות ויפתחו לו לפי חסרון ברכת הבית בגללו שאין דר עמהם: **נגים פחים.** ליצנא דקרא נגים פחים בדרך עקש הלנה והקור פח ומוקש בדרך עקש כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הלנה. ויש מפרשים נגים פחים קול וחום:

מתני' ה"ג **האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב.** ששלח האב את אחד מבניו לשמוח אתם [ב] האחין ובידו דורונות שכן דרך שושבינות נוטל דורון לשמחת חופת חבירו ואוכל עמו וזה יחזיר לו כמו כן כשישא אשה כדתניא לקמן (דף קמה.) ה' דברים נאמרו בשושבינות. רעה דוד: **חוזרה שושבינות.** כשיחזור זה הבן וישא אשה וזה יחזיר שושבינות חוזרה לאמצע: **נגבית בב"ד.** כדין מלוה אביהם. וגמ' פריך עלה ומשני לה נגבית בבית דין כדין מלוה: **אבל השולח לחבירו.** אלא חופה לי נמי בחופתו ואינו הולך לאכול שם ולשמוח עמו בחופתו אין זה דין שושבינות אלא מתנה בעלמא וגמילות חסד ואינה נגבית בב"ד: **גמ' ורמינהי שלח לו אביו שושבינות.** כלומר שלח על ידו ולכרכו שהוא יאכל וישמח עמו דהא לקמן מפליג בין שלח אביו שושבינות לשלח לו אביו שושבינות: **חוזרה לו.** לאותו הבן ולא לאמצע כדקתני מתניתין וקשיא למתניתין דסבירא ליה להאי תנא דכיון דשלח האב על יד זה הבן חפץ הוא שלו לבדו יחזיר שושבינות ולא לשאר בניו: **חוזרת מן האמצע.** דמצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן: **נשתלחה לאביו תנן.** כדמתרץ לה ואזיל [ג] ותחזרת לאמצע דמתניתין היינו חוזרת מן האמצע כדמפרש ואזיל אבל היכא דשלח אביו שושבינות ע"י בנו לאחרים מודה תנא דמתני' דחוזרת לאותו הבן לבדו בברייתא: **חוזרה.** לגבות: **רבי אסי אמר.** לעולם מתני' כדקתני שהאב שלח אביו שושבינות לאחרים ובשיגר לאחרים ולא לאמצע ואכתי קשיא ברייתא למתני'. אימא הכי לעולם כדקתני ברייתא ומתני' חדין הכי שעשו שושבינות למקצתן שמקצת אחין נשאו אשה ועשו להן אחרים שושבינות דהיינו נשתלחה לאביו שושבינות כשהיא חוזרת נגבית מן האמצע. ולעולם מתני' כברייתא ולא קשיא ברייתא למתני'; והא חזרה שושבינות קתני מתני'. דמשמע שהן עשו לאחרים ושלחו דורונות ועכשיו כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע ואכתי קשיא ברייתא למתני'. אימא הכי שעשו שושבינות למקצתן שמקצת אחין נשאו אשה ועשו להן אחרים שושבינות דהיינו נשתלחה לאביו שושבינות כשהיא חוזרת נגבית מן האמצע. ולעולם מתני' כברייתא ולא קשיא ברייתא למתני'; והא חזרה שושבינות קתני מתני'. דמשמע דאחין הללו עשו שושבינות לאחרים ועכשיו שילכו להן שושבינות והרי לאמצע. אימא חזרה לגבות מהן שהן משלמין נגבית מן האמצע ולעולם כברייתא: ורב

ג) [כתובות קג.], ג) כ"מ קז: ע"ז ג: כתובות ל. ע"ש, ג) [מגילה כתובות נב.], ד) [תוס' פסחים פ"ג], ה) כס"מ: עט, ו) כס"מ: לכל האחין, ז) [כ"מ קה.], ח) [וע"ע תוס' כתובות קג. ד"ה ברכת], ט) [ברכות נג:], י) [עי' תוס' כתובות ל. ד"ה הכל וכע"ז ג: ד"ה שימר כתני דבר זה בשם מדרש רבה פ' מלוכע פ' טז],

---

תורה אור השלם

א) צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם: משלי כב ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ברכת הבית אין הכי נמי: (ב) שם נימא תנו לי שוביניה: (ג) רש"ש ד"ה נשתלחה וכו' ואזיל ותזרה לאמצע: (ד) ד"ה דאמרינן וכו' על ידי וראוי היה לחזור לו וכו' ולאין הבכור נוטל בה פי שנים: (ה) תוס' ד"ה חלה וכו' ובאותם דהכא אין חילוק. ר"ב פי' הא דמחלק בתוספתא בין יש לה קצבה לאין לה מיירי באותם דהכא נמתני' דמוקי לה בכין בפשיעה אין חילוק בין אין לה קצבה ליש לה קצבה דבכל גווני מצל עצמו יהבי ליתא בפסקי תוספות ועי' בטור חו"מ סימן קע"ז: (ו) ד"ה אבל וכו' דהכא הוי כאלקרלי וכו' כן הוא שהקטנים:

מוסף רש"י

ברכת הבית ברובה. בני אדם שעתידין זה לא זה משתכרין ומזל דרכים עדיף (כתובות קג.). וליתבו ליה לפי ברכת הבית. לפי מה שנתמעטה ברכת הבית בגילאתו (שם ע"ש). הכל בידי שמים. מחוסות ומכלאות הבאים לאדם, הילם על ידי גזירת שמים (ע"ז ג.) אם באים פורענויות על האדם גזירת המלך היא (כתובות ל.). חוץ מצינים פחים. קור וחום (שם). נגים לנה, פחים חולי הבא על ידי חום, כמו (שה"ש ב) עד שיפוח היום (ע"ז ג.); לי: קור הנופח (ב"מ קז.) שפעמים שבאים בפשיעה (כתובות ל.).

רבינו גרשום (המשך)

האב אשה אחרת ושילחו לו ולא הספיק לשלם להם עד שמת האב ונרכין היורשין לפרוע שהרי נגבית בבית דין כשהיא חוזרת כשפורעין היתומים פורעין בשוה. קתני מיהת כשהיא חוזרת חוזרת לו ולא לאמצע וקשיא לתתני': כי תנן נמי מתני' חוזרה לאמצע כשנשתלחה לאביו תנן לפי שכשהן חוזרין ופורעין כשביל אביהן חוזרין לאמצע ופורעין בשוה ולעולם כדקתני ברייתא: והא עשו מקצתן שושבינות קתני. דמשמע שהן עשו לאחרים ושלחו דורונות ועכשיו כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע ואכתי קשיא ברייתא למתני': אימא הכי שעשו שושבינות למקצתן שמקצת אחין נשאו אשה ועשו להן אחרים שושבינות דהיינו נשתלחה לאביו שושבינות כשהיא חוזרת נגבית מן האמצע. ולעולם מתני' כברייתא ולא קשיא ברייתא למתני': והא חזרה שושבינות קתני מתני'. דמשמע דאחין הללו עשו שושבינות לאחרים ועכשיו שילכו להן שושבינות והרי לאמצע. אימא חזרה לגבות מהן שהן משלמין נגבית מן האמצע ולעולם כברייתא: ורב

תנו לי בעלי. כלומר אני מזומנת להשלים תנאי קדושי דהיינו נשואין ואין העיכוב תלוי בי: **אמר רב יוסף.** בעצמא אמרי תנו לי שושביני ואשמח עמו דקאמרת אבל הכא במאי עסקינן כגון ששמח עמו ואכל עם המת במופתו אותו שחייב לו השושביות ונתחייב השושבין מיד לפרעו אחרי ששמח עמו אבל שמת וייבם אחיו את אשתו ושושביות זו ראויה היא ותחזור לאמצע. דרך שושביות אוכל עמו ואח"כ מביא הדורון: **לימא תנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי היא.** למר מחזירין קדושין אם מת האחרון ולמר אין מחזירין: **בתולה גובה מאתים.** אם מת או גירשה ובדכתב לה מן האירוסין דהיכא דלא כתב לה בעיא היא בכתובות (דף פט:) ולא איפשיטא: **מקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין.** לקמיה מפרש לה ואזיל: **ר' יהודה הנשיא אומר כו'.** לקמן פריך עלה: **דהדר ביה איסו.** מחל בה ורוצה לגרשה הלכך בטול כתובתה מלבד קדושין. והוא הדין אם מת הוא כדמפרש ואזיל ומשום דמיבעי ליה לפרושי בתנאי נפשיה טעמא דמת הוא משום תנו לי בעלי ואשמח עמו נקט הכא ליגע דהדר ביה איסו: **דמיה הוא כולי עלמא לא פליגי.** דאינה מחזרת קדושין דמליא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו כדאוקמה רב יוסף בר אבא לברייתא דלעיל: **לטיבועין ניתנו.** שאם תמות ולא יזכה לישאנה יהיו אחרים ולא יחזרו לו: ופרכינן **והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קתני.** במילתיה דר' יהודה הנשיא והיכי מוקמת לה לדידיה דלטיבועין ניתנו: **הכי קאמר.** רבי יהודה: **סבלונות ודאי.** בהכוא מודיעא לך דבמנהגא תליא מילתא והוא תכשיטים ששולח לארוסתו לאחר שקדשה אבל קדושין ודאי לטיבועין ניתנו: **והני תנאי.** דלקמן כי הני תנאי דלעיל דפליגי בקדושין לטיבועין ניתנו: **בכסף.** כסף היינו כ"ה מנה: **בתולה גובה כו'.** לקמן מיפרשא כולה: **בתולה גובה מאתים זוז.** דהיינו שני מנין והיינו חמשים שקל כמוהר הבתולות. מלבד קדושין בטול כתובתה: **כסף.** כ"ה מנים מנה כ"ה שקלים שקל ד' דינר דהיינו ד' זוזים: **ר' יהודה אומר בתולה גובה מאתים.** מן הכסף של קדושין ומחזרת לארוסה: **רבי יוסי אומר.** לקמיה מפרש לה: **אילימא שמתה.** היא ומשום הכי קאמר ר' יהודה מחזרת לו את השאר דקדושין לאו לטיבועין ניתנו: **אלא בשמת הוא.** והלכך גובה כתובתה כדין אלמנה ואמאי קמחזרת לר' יהודה את השאר והא אוקימנא לעיל יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו: **שוינהו.** תחת ארוס [שלה] ובאה לגבות כתובתה כאיגרשה בעלה: **משרא שריא ליה.** כדנפקא לן בסוטה (דף כ:) מוהיא לא נתפשה [במדבר ה] אסורה הא נתפשה מותרת ואם בא לגרשה שלא כדין למה תחזיר [לו] את השאר: **שנאנסה.** ואסורה לו כדנפקא לן (כתובות דף נא:) מוהיא לא נתפשה הא יש לך אחרת אע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן וכיון דלא פשעה לא הפסידה כתובתה לד"ה אבל בקידושיה פליגי: **ר' יוסי מספקא ליה.** והוו קדושין ממון המוטל בספק ומחזרת לו את החלי לו מוסבת בכתובתה ותטרוף ממנו מותר כתובתה הלכך קידשה לאלמנה בכ' שקלים דהיינו שמונים זוזים המ' זוזים לריכה להחזיר לו ומוסבת בכתובתה והוא נותן לה ל' חצאי שקלים דהיינו ס' זוז הרי נתקבלה האלמנה ק' זוז דהיינו מנה בכתובתה: **קדשה כל שקלים.** דהיינו מאה ועשרים זוז חציים תחשוב בכתובתה דהיינו ס' זוז וארבעים החסרים לה הוא יתן עשרים חצאי שקל דהיינו מ' זוז: נראה בעיני דה"ג **אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן בכל מקום שנהגו להחזיר מחזירין.** היכא דמתה אשה: **מוהרי הדרי.** שולח אחר קדושין והן סבלונות הדרי במיתת האשה. ונראה בעיני דתרי גווני ניהו מוהרי וסבלונות דהא גבי סבלונות נמי הכי פסקינן לה לקמן [קמו:] גבי מתני' דסבלונות ותרי זימני למה לי וי"ל דמוהר הוא ממון שמקדיש לה עתה בימי אירוסין שיהא כותב בכתובתה כשתנשא לו ולהכי מיקרי מוהר: **גוירה שמא יאמרו.** קדושי טעות היו ולכך חזרו ונמצאו קדושין תופסין באחותה ומותרת לו: **איכא דשמע.** בהחזרת קדושין: **ולא שמע בכא.** בגט הלכך קדושין לא הדרי: **וחוזרת בעונתה.** כשיבא זה אשה יחזיר לו שושביותו ולא קודם: **ואין כה משום רבית.** אם הרבה לו בדורון יותר: ואין לישא אחותה וטעו הואיל דקדשה אסור לו אחותה משום ואשה אל אחותה לא תקח אבל השתא כל זמן שקדושיה בידה לא אתו למיטעי: רב אשי אמר אפי' אי הדרי קדושי לא אתי למטעי דמכל מקום אף על גב דהדרי קדושי גט היא צריכה מפני הקדושין. וגישה מוכיח עליה שהיתה אשתו ואסור באחותה: ודרב אשי בדותא היא. דאי מהדרא קדושי. איכא דשמע דמהדרי קדושי וסבר דדמי כאילו לא נתקדשה כלל. ולא שמע בגט שנתן ואתי למטעי: וחוזרת בעונתה. בעת שישא זה אשה יפרע לו ולא קודם מפני שהיא כמלוה דכי היכי דמלוה לא מצי תבע בבי דינא

ורבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר קדושין כו'. ל"ג הכא קדושין דלקמן מוקי לה בסבלונות: ד) **ורבי** יהודה סבר באמת אמרו כו'. ואין לומר דלמא ר' יהודה סבר (דבמת) היא יכולה לומר כו' דתנא בתרא לטפויי קא אתי: **נותן** לה שלשים חצאים. שכך היו רגילין לעשות משנתו מחצי סלעים דכתיב לקמן בפ' גט פשוט (דף קסו:) ספ"ל מלמעלה וקפ"ל מלמטה כו' ומפרש רבינו יעקב ספ"ל ס' פלגי קפ"ל ק' פלגי:

ורבי יוסי מספקא ליה קדושין אי לטיבועין נתנו אי לאו לטיבועין נתנו. וא"ת ולמה חולקין הוה ליה למימר המוליא מחבירו עליו הראיה כדין כל ממון המוטל בספק כרבנן דסומכוס ולעיל בהמוכר את הבית (דף סב: ד"ה איתמר) פירשתי לה: ואין תנא קמא אלא לאו תנו לי בעלי ואשמח עמו איכא בינייהו וחסורי מחסרא והכי קתני המארס את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה בד"א דהדר ביה איהו אבל מתה מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודוקא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין מאי טעמא יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ואתא רבי יהודה הנשיא למימר באמת אמרו בין מת הוא ובין מתה היא מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ולא מציא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו לא דכולי עלמא יכולה שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ודמית הוא כ"ע לא פליגי כי פליגי שמתה היא והכא בקדושין לטיבועין ניתנו קא מיפלגי רבי נתן סבר [6]קדושין לאו לטיבועין ניתנו ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין ניתנו והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קתני הכי קאמר וסבלונות ודאי מקום שנהגו להחזיר מחזירין והני תנאי כהני תנאי דתניא קדשה בכסף בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה ומחזרת לו את השאר רבי יוסי אומר קדשה בעשרים נותן לה שלשים חצאין קדשה בשלשים נותן לה עשרים חצאין במאי עסקינן אילימא שמתה מי אית לה כתובה ואלא שמת הוא אמאי מחזרת לו את השאר ונימא תנו לי בעלי ואשמח עמו ואלא באשת ישראל שזינתה ובמאי אי ברצון מי אית לה כתובה ואלא באונס מישרא שריא ליה ואלא באשת כהן שנאנסה ובקדושין לטיבועין ניתנו קמיפלגי רבי מאיר סבר קדושין לטיבועין ניתנו ור' יהודה סבר לאו לטיבועין ניתנו ורבי יוסי מספקא ליה אי לטיבועין ניתנו אי לא והלכך קדשה בעשרים נותן לה שלשים חצאין קדשה בשלשים נותן לה עשרים חצאין אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן בכל מקום שנהגו להחזיר מחזירין ותרגומא נהרדעא שאר בבל מאי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מוהרי הדרי קדושי לא הדרי אמר רב פפא הלכתא בין שמת הוא בין שמתה היא [3]והדר ביה הוא [4]מוהרי הדרי קדושי לא הדרי הדרא בה איהי אפי' קדושי נמי הדרי אמימר אמר [5]קדושי לא הדרי גזירה שמא יאמרו קדושין תופסין באחותה רב אשי אמר גיטה מוכיח עליה והא דרב אשי [6]בדותא היא דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא: שהשושבינות נגבית בב"ד: ת"ר [7]חמשה דברים נאמרו בשושבינות נגבית בבית דין וחוזרת בעונתה ואין בה משום רבית ואין

מסורת הש"ס

ו) (כתובות עו:), ב) פי' מ' הדר, ג) (עי' מ"ש על הגליון פסחים יח.), ד) נ' רש"ל מה"ד ולא מליא אמרה.

מוסף רש"י

קידושין לאו לטיבועין ניתנו. שאם קידשין לאו לטיבועין ניתנו, שאם מת המתן הקדושין מחלין (כתובות עו:).

רבינו גרשום

ואמר רב יוסף לא שנו. דמחזיר אלא כשמתה היא אבל מת הוא דהיא תפסה אין מחזירין ליורשיו מאי טעמא יכולה היא כו' הכי נמי יכול לומר האי תנו לי שושבינו שאשמח עמו ואם לאו לא אחזיר: הכא במאי עסקינן. דלא מצי למטען הכי בשכבר שמת עמו האי דמת ולא הספיק לפורעו עד שמת והואיל דכבר שמח עמו מחזיר אע"ג דמת: המארס את האשה. וכתב לה עיקר כתובה מן האירוסין: במה דברים אמורים. דגביא: דהדר ביה הבעל. מן הקדושין נתן גט בדידה מוחרגין למימר תנו בעלי ואשמח עמו הא לאו הכי לא אחזיר הקדושין. אבל בדידיה לא איחרינן למימר תנו לי אשתי ואשמח עמה הא לאו הכי לא אחזיר הקדושין משום דהוא לא תפיס ברשותיה הקדושין: ואתא ר' יהודה למימר כו' ולא מציא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו. אלמא דבפלוגתא דתנאי היא: ו) וכשמת הוא כולי עלמא לא פליגי דיכולה לומר תנו לי בעלי כו' אפי' לר' יהודה ואין מחזירין. כי פליגי (בין) ר' נתן ור' יהודה הנשיא שמתה היא ובקדושין לטיבועין נתנו אי הדרי אי לא הדרי הוא דמיפלגי. ר' נתן סבר קדושין לאו לטיבועין נתנו משום הכי מקום שנהגו להחזיר מחזירין דלא נתנו לטיבועין. ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין נתנו משום הכי מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין. משום דאכתי לאו תירוצא מקשינן ליה לאלתר אכתי איכא למיפרך לתרוייהו והא מקום שנהגו כו' ור' יהודה היינו ת"ק דר' נתן. ומתרץ לעולם ר' יהודה סבירא ליה קדושין לטיבועין נתנו מפיק טעמא מסיפא מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודקא קשיא רישא והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין. רבי יהודה רישא מתרץ לה בסבלונות. מתניתא שמשגר לה חתן זולת הקדושין והכי קאמר סבלונות ודאי באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר סבלונות מחזירין אדלינן בתר מנהג אבל קדושין לא הדרי ואי קשיא לך הא סיפא נמי דמוקמת בקדושין לר' יהודה קתני מקום שנהגו כו' הא לא קשיא הדוא שנהגו לאו דוקא אלא דאידי דאצטריך למתני רישא דסבלונות מנהגא תנא בסיפא נמי מנהגא. ור' נתן נמי דאמר קדושין לאו לטיבועין נתנו מפיק טעמא מרישא מקום שנהגו להחזיר מחזירין וסיפא מוקי לה בסבלונות ונהגו דרישא לאו דוקא: והני תנאי. דפליגי בקדושין אי לטיבועין נתנו: כי הני תנאי דתניא קדשה בכסף. ששים מנה וכתב לה כתובה מן האירוסין: בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה. לבד מן הכסף שנתקדשה [דר"מ]. אלמא דסבר ר' מאיר דקדושין לטיבועין ניתנו: ר' יהודה אומר בתולה גובה מאתים. מן הוא ככר והנשאר מן הכסר מחזרת. אלמא דסבר דקדושין לאו לטיבועין נתנו לפיכך פורע לה מן הקדושין עצמן. טעמא דר' יוסי מפרש לקמן: במאי עסקי. ברייתא דגבייא כתובה: אי בשמתה. והא הבעל יורש את אשתו: אלא שמת הוא ואמאי אמר ר' יהודה מחזרת לו את השאר והא מציא למימר תנו בעלי ואשמח עמו. אלא ודאי

ו) נראה דל"ל לא דאם מת הוא דטולי עלמא כו'. ב) ל"ל בגגל מקום כי' וכן הגיה המ"ס בפנים יב"ה בדפו"י ועי' בד"ס.

נג א ב מיי' פ"ז מהל' זכייה ומתנה הל' ט' ו טוש"ע חה"ע סי' ס:

נד ג מיי' פ"י מהלכות אישות הל' יא ופ"ל מהלכה ז סמג עשין מא טוש"ע אה"ע סימן נה סעיף ו וסי' סו סעיף ו:

נה ד מיי' פ"ז מהלכות זכייה ומתנה הל' כא סמג עשין מח עור שו"ע אה"ע סי' נ סעיף ג:

נו ה מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ח:

נז ו מיי' פ"ז מהלכות זכייה הל' יג טוש"ע אה"ע סי' ס:

רבינו גרשום (המשך)

דלא מת הוא ובמאי עסקי' דגביא כתובה בשדינתה: משרא שריא ליה. ואמאי גובה כלום הואיל דהיא תחת בעלה: אלא באשת כהן שנאנסה. דאפי' באונס אסיר: לי' דעשאה זונה: ר' מאיר סבר קדושין לטיבועין נתנו. וגובה כתובתה לבד הקדושין: ור' יהודה סבר כו'. אלמא דפלוגתא דתנאי היא: ור' יוסי מספקא ליה אי לטיבועין נתנו אי לא. הלכך ממון המוטל בספק הוא וחולקין דאי פשיטא לן דלטיבועין נתנו היכא דקדשה בעשרים צריך לפרוע לה עוד לאלמנה בכתובה מנה לבד מן הקדושין ואי נמי פשיטא לן דלאו לטיבועין נתנו להיכא דקדשה בכ' סלעים צריך שיתן לה עוד חמש על אותם עשרים דהיינו מנה כתובה אלמנה והכי נמי מפרש להיכא דקדשה [בכ' סלעים] דאי לטיבועין נתנו נותן לה עוד לבר מקדושין כתובה מנה אי לאו לטיבועין נתנו תחזיר לו היא ה' סלעים שהן על כ"ה של כתובה. אבל השתא דמספקא ליה אי לטיבועין אי לא חולקין הקדושין בשוה בינו ובינה דאי קדשה בכ' סלעים תעכב י' בידה חצי קדושין וי' שנשתיירו הן שלו לפיכך נותן לה עוד ל' חצאי סלע שהן ט"ו סלעים על י' סלעים שלו שנשתיירו בידה הרי כ"ה סלעים והיינו שיעור כתובה מנה. וה"נ להיכא דקדשה בכ' סלעים חציין חטול היא לעצמה משום ספק וחצין הן של בעל ועוד צריך שיתן לה עוד כ' חצאי סלעים דהיינו י' סלעים על אותן ט"ו סלעים של קדושין שנשארו לו בידה הרי כ"ה סלעים שיעור כתובה מנה: א"ר נחמן ג) בכל מקום שנהגו להחזיר קדושין דמי. כלומר סתם עיירות של בבל שאין ידוע אם שלא נהגו בהם להחזיר אם לאו אם עומדות הן אותן עיירות וסמוכות לעיר שנהגו בה להחזיר מחזירין כמו כן אותן עיירות: ותרגומא נהרדעא. הן סתם עיירות אם סמוכה לנהרדעא עיר שמחזירין בה תדון כל נהרדעא כמוה. שאר בבל חוץ מנהרדעא מאי. כלומר היאך נוהגין: מוהרי הדרי. היינו סבלונות תכשיטין שנותן לה לאחר קדושין נהגו להחזיר אם מתה או שגירשה. קדושי לא הדרי: אימר אמר אפילו הדרא בה היא קדושי לא הדרי. דאי הדרי דמי להו לבני אדם (דחשיב) כאילו מעולם לא קדשה יאמרו בני אדם מותר לו